

De volgende nieuwe nummers kwamen binnen:

- 4/45/11 Natura, orgaan der N.N.V., Texelnummer, Nov. '48.
28 p., 20 fig. Dit nummer geeft een reeks artikelen over
Texel, o.a. geologie, plantengemeenschappen, vogels,
paddestoelen, e.d. Voor ons het interessantst zijn
"Schelpen van Texel" door Wout v.d. Zanden, en "Texel-
allerlei" door Han Krug. Schenking van H. Krug.
- 53/24/8-9 Amoeba, orgaan der N.J.N., Oct.-Nov. '48. Hierin is voor
ons van belang; "Een nieuwe Zeepok veroverd de Noordzee"
door Piet Leenhouts, p. 117-119; 1 fig. De historie van
Elminius modestus met een duidelijke foto. Schenking
Hoofdbestuur N.J.N.
- 59 B.J.J.R. Walrecht, 1948, "Wulkeneieren", 2 p., 1 fig.
Overdruk uit Easteria, 12, p. 23-24. Waarnemingen aan
levende Wulkenlegsels. Geschonken door de Heer Walrecht.
- 60 "Determinatietabel van de Nederlandse Rib- en Echte
Kwallen", 1e druk 1948, 4 p., 8 fig. S.W.G. Tabellense-
rie n° 1.
- 61 J.A.W. Lucas, 1948, "Eikapsels van Haaien- en Roggen",
2e druk, 8 p., 16 fig. S.W.G. tabellenserie, N° 2. Dit
is de nieuwe, geheel herziene druk van onze Roggeneie-
rentabel.
- 62 R.v. Urk, 1948, "Zee-anemonen (Actinaria)", 12 p., 18
fig. S.W.G. Tabellenserie, N° 3.

[Van de C.S.-man

Vooraf weer de gebruikelijke paar mededelingen:

- 1e. Het C.S. heeft de hulp gekregen van een 2e C.S.-man, n.l.
Bob Sprong. Intern is dat erg plezierig, er is werk te over.
Naar buiten verandert er niets door, alle correspondentie blijft
normaal naar mij gaan.
- 2e. In een vorige oplage (! Red.) werd reeds vermeld, dat Dr
D.A. Hooyer zich bijzonder interesseert voor de fossiele botjes
uit het Westerschelde-materiaal. Neem dus al de oude blauwe bot-
jes, die je tussen de fossiele schelpen bij kalkovens vindt, mee,
en stuur ze op, hetzij naar mij - dan zorg ik er wel verder voor -
of naar Dr D.A. Hooyer, p/a Rijksmuseum v. Nat. Hist., Leiden, Raam-
steeg. Denk niet te gauw, dat er met dat botje toch niets meer
te beginnen is; ik stuurde een paar zwaar gehavende vissenwer-
vels, welke nog tot op het geslacht gedetermineerd bleken te kun-

nen worden. Stuur die dingen dus op!!

En nu de traditionele beeldroman: Het C.S.-Feuilleton.

De wintermaanden hebben weer veel aardige vondsten opgeleverd. De Sepia-invasie zette nog wat door, evenals de *Abra prismatica*'s van Noordwijk-Katwijk. Dit laatste vormde eigenlijk een onderdeel van het langs de hele kust aanspoelende levende of zeer verse materiaal. Stormspul komt ook nog regelmatig aan, zodat de definitieve stormlijst nog wel even zal moeten wachten (met enige 10-tallen nieuwe aanwinsten voor flora en fauna!) En daarnaast werden de gebruikelijke zeldzaamheden gemeld. De rijke oogst aan roggen- en haaieneieren zullen we verder maar aan Jan Lucas overlaten.

De Sepia invasie

Deze, in het vorige nummer uitvoeriger behandelde invasie, druppelt nog steeds na. Nog steeds spoelen in kleine aantallen verse schildjes van *Sepia elegans* aan, bijv.:

11/12-12-'48, Noordwijkerhout, 6 exx. (Fr.Lodeisen)

9- 1-'49, Zandvoort Z., 1 ex. (idem)

16- 1-'49, Westenschouwen, 1 ex. (J.Viergever).

Daarnaast werden er natuurlijk nog steeds gevonden in de oude stormlijnen, die nu en dan weer blootwaaien. Opgaven hiervan zie ik graag tegemoet. Vermeld echter vooral in welke lijn en conservatie-toestand je de schildjes aantrof.

De grote spreiding langs de kust van deze invasie bleek aardig uit enkele waarnemingen, n.l. één v.d. Bosplaat (aangespoeld 26-9-'48, 2 schildjes, J.Stock), en de bovenvermelde vondst van Schouwen.

Het aantal gemelde vondsten van *Sepia orbignyana* schilden nam ook nog toe. Ik ontving hiervan n.l. nog de volgende opgaven:

26-9-'48, Bosplaat, 1 fr. (J.Stock)

5-11-'48, Noordwijk-Noordwijkerhout, 3 sch. (J.Lucas)

14-11-'48, Scheveningen, 1 sch. (J.v.Niel)

21-11-'48, Den Helder, pl.6, 1 sch. (K.Swennen)

Met de vorige opgave mee geeft dit een totaal van 8 schilden. Geruchten spraken echter nog van diverse andere vondsten. Wanneer krijg ik daar preciese gegevens over?

De *Abra prismatica*-invasie en zijn aanhang.

Ook van *Abra prismatica* werden nog enkele verse doubletten verzameld, kennelijk behorend bij de in het vorige nummer gesignaleerde invasie. Het betrof hier de volgende vondsten:

11-11-'48, Noordwijk-Noordwijkerhout, 3/1 (J. Lucas, W. Rijkers)

16-1-'49, 4/1 met vleesresten en 1/2 (afd. Haarlem, N.J.N.)

Zoals Jan Lucas al in het vorige n^o (pag. 86) schreef, vormt deze "invasie" (eigenlijk mogen we hier dit woord niet gebruiken, daar er geen sprake is van een actieve massale verplaatsing van dieren) geen op zich zelf staand geheel, maar een bijzonder aspect van een langs de kust van Hoek van Holland-IJmuiden (van de andere gedeelten ontving ik geen waarnemingen hierover) voorkomend massaal aanspoelen van vers -- in vele gevallen zelfs levend -- materiaal. Aangezien ik op een dergelijke "invasie" enige jaren geleden (jrg. 7, n° 10-11, p.7-9) al vrij uitvoerig ben ingegaan, wil ik er nu niet veel meer van zeggen. Ik wil hier alleen een 3-tal punten aanvoeren, waarom ik meen dat dit materiaal van heel dicht voor de kust komt.

1e. Het komt me onwaarschijnlijk voor, dat van enigszins grotere afstand getransporteerd materiaal zó vers en zó massaal levend kan aanspoelen. Er kwamen waarnemingen binnen van rondwandelede slangsterren en van kruipende of met hun voet naar een steuntje hengelende Grote Strandschelpen. En ook de dode slangsterren waren voor een groot deel gaaf, terwijl toch iedere strandjutter weet, hoe makkelijk deze dieren hun armen verliezen. Het lijkt mij, dat de afstand, waarover dit materiaal getransporteerd zal zijn, nauwelijks meer dan enige km. kan bedragen. (Vgl. bv. eens het artikel van Gusto Bloklander, jrg. 7, n° 6-7, p.6, waar vermeld wordt, hoe op 3 km. uit de kust, tussen Kijkduin en Scheveningen, van 15 M. diepte veel levende Tepelhorens en Wulken gevangen werden, soorten die we heel zelden levend op het strand vinden!)

2e. De geringe spreiding van de *Abra prismatica* vondsten. Als ik de ingekomen waarnemingen goed begrijp, vallen deze volledig onder dit schema, en liggen alle vondsten ong. tussen strandpalen 74 en 82. Met een kleine marge kunnen we zeggen, dat dus de spreiding ca. 10 km. bedroeg. Het lijkt me, dat al dit materiaal dus behoort heeft tot een kleine, op korte afstand tussen Katwijk en Noordwijk voor de kust levende populatie. Nog een bewijs hiervoor zie ik in het feit, dat levend of zeer vers materiaal van deze soort al 2x eerder gemeld was van Katwijk (n.l. Jan, 1928, 1/1 en Nov. 1929 2/1, beide waarn. H.v.d.Maanden) ik weet echter niet of het hier geen door vissersschepen aangevoerde exx. kunnen zijn. Een 2e kleine populatie van *Abra prismatica* zou dan voor de kust van Terschelling zitten, waar in 1939 en 1940 eveneens enige 10-tallen levende exx. aanspoelden en tevens met een spreiding van enkele kilometers (n.l. plm. 12-14).

3e. Natuurlijk het feit, dat de gemelde soorten inderdaad vlak voor de kust in vrij groot aantal leven. Dat zien we allereerst uit wat kustvissers met de kor vangen (vgl. het reeds eerder genoemde artikel van Gusto Bloklander) en ten tweede uit het aanspoelsel bij Hoek van Holland. Zoals uit de krant bekend zal zijn, strandde hier in de nacht van 21 op 22 Jan. j.l. de Deense vrachtboot "Westralia". Deze stranding leverde niet alleen het lyrische stukje "Uit de wereldpers" (zie elders in dit n^o), maar ook enkele meer serieuze waarnemingen. En daaruit blijkt, dat het door de "Westralia" opgewoelde materiaal in hoofdzaak met dat van de rest van de kust overeenkomt.

Al met al lijkt het me, dat dit aanspoelsel een aardig beeld geeft, van wat er hier vlak voor de kust leeft. En daarom wil ik nog een lijstje geven van de gemelde soorten.

Borstelwormen

Goudkammetje, *Pectinaria koreni* Malmgr. Enorme aantallen.

De enige telling geeft 45/dm². Zeker in vele gevallen belangrijk meer.

Krabben

Noordzeekrab, *Cancer pagurus* (L).

Strandkrab, *Carcinides maenas* (L).

Zwenkrab, *Portunus holsatus* (Fabr.)

Hermietkreeft, *Pagurus bernhardus* (L).

Alle in gering aantal. Vallen een beetje buiten dit schema.

Mollusken

Kokkel, *Cardium edule* L. Vrij veel.

Am. Boormossel, *Petricola pholadiformis* Lam. Weinig.

Zaagje, *Donax vittatus* (Da C.) Weinig.

Tere platschelp, *Angulus tenuis* da C.

Rechtsgestr. Platschelp, *A. fabula* Gmel.

Nonnetje, *Macoma balthica* L.

Witte Dunschaal, *Abra alba*. (S. Wood)

Prismatische Dunschaal, *A. prismatica* (Mont.)

Zwaardschede, *Ensis ensis* (L).

Tafelmesheft, *E. siliqua* (L).

Grote Strandschelp, *Macra cor. cinerea* Mont. Veel.

Halfgeknotte Strandschelp, *Spisula subtruncata* (da C).

Strandgaper, *Mya arenaria* L. Weinig.

Stekelhuidigen

Hartvormige Zeeklit, *Echinocardium cordatum* (Penn.)

Zeester, *Asterias rubens* (L).

Kamster, *Astropecten irregularis* (Penn.) Telling 2/M²

Slangster, *Cphiura texturata* (Lam) Telling 8/M².

Opmerking: Natuurlijk geeft dit type aanspoelsel allen een vrij redelijk beeld van dat deel van de bodemfauna, dat in de bovenste bodemlagen leeft en of vrijwel niet zichzelf kan verplaatsen, (Mollusken, Goudkammetje) of hiervoor een stevig substraat nodig heeft (stekelhuidigen, Heremietkreeft). De zeer bewegelijke en zwemmende dieren (Krabben, vele Borstelwormen!) zijn dus naar verhouding veel te zwak vertegenwoordigd.

Potamides tricinetus icenicus Harmer, 1918

Achter deze Latijnse staart gaat schuil een fossiel hoorntje van enkele centimeters. Hiervan kwam de volgende waarneming binnen: 25-12-1948, Kijkduin, 1 fr. (J. van Niel)

Voor zover mij bekend, is dit de tweede vondst op ons strand buiten Zeeland. (De eerste opgave in het C.S. was vóór 1946, Terheide, 1 def. ex.) Uit Zeeland is een vrij groot aantal exx. bekend van Schouwen (vnl. Renesse, dus het Noordzeestrand), Noord-Beveland en Domburg en een tiental uit zuigermateriaal van Ellewoutsdijk.

Deze ondersoort is afkomstig uit het Icénian, d.i. de oudste laag van het Plistoceen (is Diluvium), afgezet in de 1e IJstijd, het Günz-glaciaal. Het ijs bereikte toen ons land niet; wat thans Nederland is, was toen een ondiepe arctische zee, waarvan de kustlijn ongeveer van Zuid-Beveland door het N.W. van Brabant naar de Achterhoek liep. Vooral in N. van Zeeland ligt het Icénian op geringe diepte; onder de Oosterschelde ligt de bovenzijde op niet meer dan 30-40 M. beneden A.P. Ongetwijfeld zullen er dus in de diepe geulen van de Oosterschelde fossielen uit opspoelen, wat het voorkomen op de omringende stranden wel verklaart. (Volgens v. Regteren Altena zou deze erosie alleen in de mond van de Oosterschelde plaatsvinden. Zuidelijker dan Goes is het Icénian niet aangeboord. Hoe dus fossielen uit deze laag (behalve de 10 exx. van *Potamides tricinetus icenicus* is nog 1/1 van *Portlandia arctica* bekend) tussen zuigermateriaal van Ellewoutsdijk terechtkomen, is niet erg duidelijk. Het kan hier een secundaire vindplaats betreffen (ze zouden dan dus na het Icénian weer zijn opgespoeld en zo in een jongere laag terecht zijn gekomen, zoals ook nu weer gebeurt).

Gebruikte literatuur:

1. Bloklander/Brouwer, 1945, "Over de fossiele Mollusken uit de Westerschelde bij Ellewoutsdijk en hun mogelijke herkomst".

2. Faber, 1942 "Nederlandse Landschappen".
 3. v.Regteren Altena, 1937, "Bijdragen tot de kennis der fossiele, sub-fossiele en recente mollusken, die op de Nederlandse stranden aanspoelen en hunner verspreiding". Diss.

Cardium paucicostatum (G.B.Sowerby)

Van deze, in het vorige nummer (p.88) reeds uitvoerig besproken soort kwam weer een opgave binnen, n.l. 28-3-'48, Terschelling, 1/2 ex. vrijwel gaaf, bruin verkleurd (G.v.d.Baan)

Balanus tintinnabulum L.

Van deze Zuidelijke zeepok werden 2 vondsten van recente exx. gemeld, -10-45. Bij plm 63 (ten N.van Castricum), enkele exx. op een ijzeren drijver (H.Leys).

16-1-'49, Zandvoort N. 4 exx. (Fr. Lodeisen)

Dit is een grote paars gestreepte Zeepok, die nogal veel op scheepswanden schijnt te zitten, maar waarvan het recent aanspoelen in ons land, zover ik weet, nog steeds dubieus was. Wel waren nogal wat exx. bekend uit Zeeland, die zullen wel van Pliocene ouderdom zijn. Tussen de schelpen van Ellewoutsdijk worden n.l. nogal eens grote donker paarsig bruine zeepokken gevonden, die tot een nauw verwante, pliocene ondersoort behoren.

Verruca strömia Müller

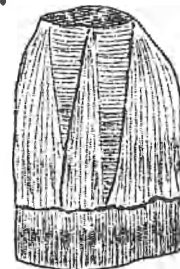
Opnieuw kwam van deze zeepok een autochone vindplaats binnen en wel de Noorder pier te IJmuiden, waar K.Swennen op 12-12-'48 een aantal exx. aantrof.

Dasya pedicillata Ag. (D.elegans(Mart.)Ag.)

Van dit Roodwier, dat pas lx in ons land was gevonden (ca 1844 aangespoeld) kwam nu een 2e melding binnen. 4/6-9-'48, Rockanje, 1 ex., aangespoeld (J.Stock) Het eigenaardige is, dat deze soort hier, zover bekend, helemaal niet thuis hoort; hij is uit de Middellandse Zee afkomstig. En de oesterputten uit de Westerschelde, waar met het oesterzaad ook wel eens Zuidelijke wieren worden aangevoerd, liggen nog al ver uit de buurt.

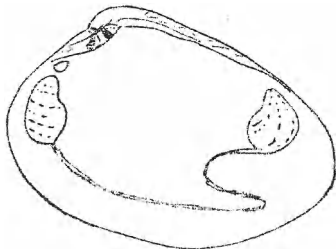
Paphia decussata (L.1758)

Van deze Tapijtschelp kwam 1 waarneming binnen, n.l. 31-7/7-8-'48, Terschelling, Noordsvaarder 1/2 ex. def. (E.Jansen)

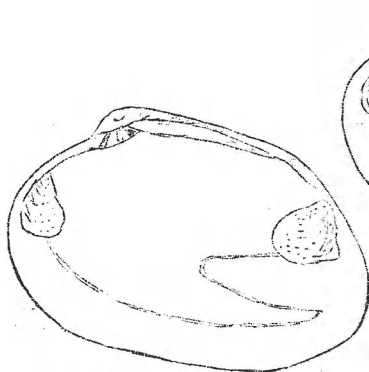

Balanus
Tintinnabulum
(ware grootte)

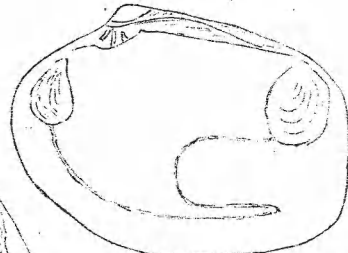
De verspreiding van deze soort bij ons voor zover ik dit in het C S. en enige litteratuur kon nagaan, schijnt ongeveer a. v. te zijn: Terschelling (4/2), Tessel (7/2), Scheveningen-Terheiden (1/2), Noord-Beveland (3/2), Domburg-Westkapelle (21/2), de Kaloort (...), Ellewoutsdijk (12/2), Cadzand (1/2), Nieuwvliet (...). Daarnaast worden zonder nauwkeurige plaatsaanduiding nog div. /2 uit Zeeland gemeld. Al dit materiaal ziet er fossiel uit en dat is niet zo vreemd want recent komt deze soort niet Noorderlijker voor dan Zuid-Engeland. Uit onze bodem is hij bekend uit Eemstelsel en het Marien Hoogterras, een 2-tal Plistocene lagen, gevormd na het Icenian. Een-fossielen spoelen op de Wadden-eilanden en tussen Scheveningen en Terheiden tamelijk veel aan. De hoofdmacht van de vondsten van *Paphia decussata* stamt echter uit Zeeland en daar is het Eemstelsel niet aangeboord en het Marien Hoogterras allen bij Haamstede, op een zeer geringe diepte (-22 M). Dit geval is voorlopig dus al even raadselachtig als dat van *Potamides tricinctus icenicus*. Aan de Red. zijn ook nog ong. 10/2 exx. van deze soort bekend (Bosplaat) en 1/2 van Zandvoort.

VENERUPIS SENESCENS
x 1.

VENERUPIS DECUSSATUS
x 1.

VENERUPIS PULLASTRA
x 1.

Deel v/d
Structuur

Deel v/d
Structuur

Deel v/d
Structuur

Aequorea Porskalea Peron et Lesueur

Van deze Hydromeduse (dus de kwal generatie van een poliep) vond Jacob Viergever bij Westenschouwen over 3 KM. ± 60 exx. (25-12-'48) De grootste waren 10 cm. in diameter.

Kermis der zeldzaamheden

Hier volgen dan tot slot nog enkele op zich zelf staande, zeldzame waarnemingen:

- 17/18-4-'48. Noordwijkerhout, 1 Turton's wenteltrapje, Clathrus turtonis (Turt). Wm. E. Jansen.
 24-5-'48. Renesse $\frac{1}{2}$ ex. Pholas dactylus L. de Pholade, van maar even 13 cm.! (H. Klatte en H. Krug)
 31-7/7-8-'48. Terschelling, $\frac{1}{2}$ ex. Tellina pygmaea Lov., Kleine Platschelp, uit gruis (E. Jansen)
 6-12-'48. Kijkduin, 1/1/ Cultellus pellucidus (Penn) Sabelschede (J.v.Niel) Doubletten van dit tere schelpje worden heel zelden gevonden.

En dan als sluitsteen een krantenbericht: Volgens de Zierikzeesche Nieuwsbode van 12 Januari j.l. is op de Bosplaat een Maanvis, Mola mola (L), van 1 Mtr x 0.75 M. aangespoeld. Dit zou het 26e ex. van ons land zijn! Het dier schijnt gelukkig naar Leiden te zijn gegaan.

Piet Leenhouts,
Harstenhoekweg 209, Scheveningen

Motto: " Mosterd bij Het Zeepaard "

UIT DE WERELDPERS

Aan een stukje over de stranding van de "Westralia" bij Hoek van Holland, in één van de Nederlandse dagbladen, ontleen we het volgende:

".... de schroef is zodanig aan 't malen geweest, dat de zeebodem werd ongewoeld, met als gevolg, dat talrijke zeediertjes zijn aangespoeld. Er waren schelpdieren van ongewone vorm en grootte, levend en wel, talrijke kwallen en vreemdsoortige beestjes, die er uit zagen als tennisballen met muizenogjes. Nieuwsgierigen, die op het bericht van de stranding met trein of bus naar Hoek van Holland waren gekomen, hadden zich al spoedig van enkele exemplaren - voor zover ze te vervoeren waren - meester gemaakt."

En daarom is deze nog onbekende diersoort onze neus voorbij gegaan, laten wij zorgen, bij de volgende stranding de eerste te zijn. Als ze nu maar te vervoeren zijn!